

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 4.

LETNIK XXVI.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.



V LJUBLJANI, DNE 15. APRILA 1925.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

Vabilo
k
redni glavni skupščini
Zadružne zveze v Ljubljani

registrirane zadruge z omejeno zavezo,

ki se bo vršila dne 7. maja 1925, ob 10. uri dopoldne
v dvorani „Akademskega doma“, Miklošičeva cesta
poleg hotela „Union“ v Ljubljani.

Dnevni red:

1. Odobrenje zapisnika o zadnji glavni skupščini.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev računskega zaključka za l. 1924 in sklepanje o porabi dobička.
5. Volitev odbora.
6. Volitev nadzorstva.
7. Predavanje A. Kralja: „Delo in razvoj Zveze v 25 letih.“
8. Slučajnosti.

§ 19. zvezinih pravil odreja: Zvezina skupščina je občni zbor zadruge in sestoji iz odposlancev Zvezinih članic.

Vsako Zvezino članico zastopa na Zvezini skupščini njen načelnik. Če pa ta pri Zvezini skupščini ni prisoten, zastopa Zvezino zadruzo pooblaščenec, ki se izkaže s pravilno izdelanim pooblastilom načelstva Zvezine članice. Ena oseba sme zastopati kvečjem 10 zadrug.

OPOMBA: Za udeležence skupščine je dovoljena polovična vožnja. Na vstopni postaji kupite celo karto, ki jo pri izstopu v Ljubljani obdržite. Ker velja tudi za vožnjo nazaj.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12:50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Mohorič:

Vprašanje obrestne mere.

Vprašanje obrestne mere je za naše zadružništvo tako pereče, da ga moramo vedno znova obravnavati in reševati. Temeljito je bilo obdelano to vprašanje v februarški številki Nar. Gosp. Tudi na letošnjih zadružnih tečajih se je o tem precej govorilo. Izkušnja nas uči, da je treba pri nas vsako važno vprašanje ponovno in ponovno obravnavati, pa je še vedno med širšim občinstvom premalo smisla in umevanja. Samo, da se to vprašanje ne pozabi, naj znova opozorim na par misli in dejstev.

Čeravno se je v zadnjem času izvršilo že toliko gospodarskih preobratov tolike važnosti, da je bilo treba večkrat popolnoma izpremeniti način gospodarjenja, se naši ljudje še vedno niso navadili hitrega preokreta, ampak moramo opazovati vselej, da se naši ljudje preokrenejo zelo počasi in potem zopet nesmiselno drve v novi smeri naprej. Kako dolgo naši ljudje niso mogli priti do tega, da bi bili pri vsakem gospodarskem činu vpoštevali trajno in znatno padanje valute. Ko so začeli to dejstvo vpoštevati, so ga vpoštevali zopet tako radikalno in vstrajno, da se je moralo zadružništvo na vso moč proti temu boriti. Opozorjam pri tem samo na brezmejno zapravljanje denarja in silno lahkomišelnost investiranje gotovine v vse mogoče naprave, ker

je veljalo geslo, samo gotovine se je treba iznebiti za vsako ceno.

Ko je začel potem zopet dinar rasti in ko se je videlo, da to ni samo začasen kratkotrajen pojav, ampak da je treba računati s tem, da bo dinar stalno bolj ali manj pridobival na vrednosti, se naša javnost nikakor ni mogla živeti v to dejstvo, zato je nujno sledeče pomanjkanje gotovine moralo biti veliko večje, kakor bi bilo sicer. To pomanjkanje gotovine je močno vplivalo na zvišanje obresti.

V sedanjem položaju so se posojiljemalci že prilagodili razmeram. Trgovci in industrijci so znatno omejili svoje kredite. Solidni trgovci in podjetniki so vzeli v roke svinčnik in izračunali, kako visoke obresti preneše njihovo obratovanje. Potem so začeli brezobzirno krčiti svoje obrate in odplačevati kredite.

Ker je pri sedanji vsesplošni gospodarski krizi le malokomu mogoče zaslužiti in plačevati visoke obresti, so deloma posojiljemalci po lastni razsodnosti temeljito skrčili kredite, deloma pa so jih morali skrčiti na pritisk denarnih zavodov, ki so se vsled dvigovanja dinarske valute začeli bati za varnost kreditov.

Značilno za sedanje razmere je tudi dejstvo, da se kar vrste po gospodarskih revijah naše države članki o zaščiti vlagateljev pri denarnih zavodih.

Vsi naši denarni zavodi v Sloveniji so

že podpisali in uveljavili dogovor o obrestni meri za vloge na tekoči račun in za vloge na knjižice. Po tem dogovoru smejo plačevati ti zavodi za navadne vloge največ 7% obresti, za vezane pa 10% do 12% obresti.

Naše zadružništvo je v korist našega kmečkega kredita in naših malih ljudi v najtežjih časih ohranilo nizke obresti. Sedaj se je pa ravno med kmečkim ljudstvom silno zbudil pohlep po visokih obrestih. Od vseh strani prihajajo zahteve po zvišanju obrestne mere, češ, da ljudje zahtevajo višje obresti, dvigajo vloge in jih prenašajo h konkurenčnim zavodom, ki ponujajo višje obresti.

Ta pojav je očitno v nasprotju s položajem na denarnem in kreditnem trgu. Kakor smo svoj čas morali ponovno razlagati, da pri padanju valute visoka obrestna mera ni vselej oderuška, ker se je pogosto vrednost denarja zmanjšala za več, kakor so znašale tudi najvišje obresti, kakor je bilo tedaj tudi lahko zahtevati visoke obresti, ker je posojiljemalec povsod lahko brez truda samo radi padanja valute zaslužil tudi najvišje obresti, tako je treba sedaj vpoštevati, da odtehta precejšne obresti že porast dinarja, višja njegova notranja vred-

nost, tako je tudi sedaj posojiljemalcu težko plačati poleg notranje več vrednega kapitala še visoke obresti. Pryo je varnost hranilnih vlog, šele drugo je obrestna mera. Previsoka obrestna mera in popolna varnost hranilnih vlog je vsaj ob času dviganja valute nekaj nezdružljivega. Pri določanju obrestne mere se je treba najprej vprašati, kako jih more dolžnik zaslužiti in plačati. Visoke obresti, ki jih podjetnik in trgovec ne zaslužita, ampak odtrgata od svojega premoženja, zmanjšujejo gospodarsko moč naroda in še bolj večajo gospodarsko krizo.

Tudi s stališča obrestnega vprašanja se moramo pridružiti obširnim gospodarskim krogom po celi državi, ki zahtevajo, naj se valuta v naši državi po vzgledu drugih držav stabilizira. Če se bo dosedanje dviganje našega dinarja v tej smeri nadaljevalo, bo tudi na denarnem in kreditnem trgu nastal nered, katerega posledice bodo strašne. Pаметen gospodar mora biti pripravljen na vse slučaje, zato bomo morali tudi o tem razvoju in o možnih posledicah biti na jasnem in pripraviti na to tudi naše zadružno občinstvo.

Krištofič:

Tekoči račun.

Kakor splošno gospodarstvo, tako se trajno izpopolnjuje tudi denarno gospodarstvo. Z vedno naraščajočim prometom narašča tudi potreba po splošnem plačilnem sredstvu: po denarju. Vedno živalnejša medsebojna izmenjava dobrin povzročuje deloma tudi pomanjkanje gotovine in zahteva, da se denar v vsakem oziru ekonomično izrablja.

Sedanjemu splošnemu pomanjkanju plačilnih sredstev ni morda kriva premala mno-

žina gotovine, temveč tradicionalno zadržavanje denarja po krivdi posameznikov. Naravnost velikanske množine denarja se nahajajo namreč — četudi pri posameznikih v malem obsegu in za kratko dobo — stalno izven prometa. Da je tak denar mrtev in brez haska za lastnika in za narodno gospodarstvo, je samo ob sebi umevno. Škoda, ki jo pri tem trpi splošnost, je ogromna nele iz materijelnega vidika, temveč tudi iz socialnega in vzgojnega ozira. Ako bi prešla le polovica sedanjega mrtvega denarja v promet, bi kmalu prenehalo občutno pomanjkanje likvidnih sredstev. Pri stalnem kro-

ženju tega denarja bi se tudi izgubilo sedanjše pomanjkanje dela in bi o splošni revščini ter socialni nepreskrbljenosti gotovo ne bilo slišati toliko tarnanja kot sedaj.

Trgovina in obrt se že davno zavedata koristi, ki jih donáša denar, ako kroži. Danes je v mestih le malo obrtnikov in trgovcev, ki bi se za svoj denarni promet ne posluževali denarnih zavodov. Vsak posameznik se zaveda, da mora, če hoče vsprícho vedno večje in ostrejše konkurence obdržati svoje podjetje, imeti celotno obratno glavnico stalno ekonomično uporabljeno tako, da niti najmanjši znesek ne leži mrtev — brez haska ali da niti za najmanjši znesek ne plačuje nepotrebnih obresti. Trгоvec, ki bi nakupil večje množine blaga in potrpežljivo čakal, kedaj se bo kdo zglašil pri njem, da odkupi nekaj od zaloge, ne bo dolgo trgoval. Ako že ob nakupu blaga ne ve, kako ali kam bo nakupljeno blago kar mogoče hitro spravil v denar, bo najbrže mesto dobička napravil izgubo, kajti prvotna cena blaga, kakor je bilo kupljeno raste vsled obrestovanja dan za dnem. To uvideva vsak. Vsakdo pa bi se moral tudi zavedati, da je treba pri obstoječem pomanjkanju likvidnega denarja z gotovino še bolj ekonomično postopati nego z drugimi dobrinami. Trгоvcu, ki bi zaklenil svoj denar v blagajno in isto odpiral le tedaj, kadar kaj prejemna ali izplačuje, bi ne bilo usojeno dolgo živeti.

Zato se pridobitni sloji v svrhu najboljše izrabe denarja stalno poslužujejo denarnih zavodov. Oni nalagajo v denarne zavode ves svoj odvišni denar, oziroma prejemajo za gospodarstvo potrebna denarna sredstva v **tekočem računu** le toliko, kolikor jih njih podjetje momentano neobhodno potrebuje.

Kaj pa je tekoči račun?

Nič drugega kot **hranilna vloga ali poso-**

jilo. Razlika obstoji le v tem, da se izvršena vplačila in izplačila **obrestujejo dnevno**. Ravno to omogoča imetniku računa, da svoj denar porablja najbolj ekonomično.

Četudi se meščanski sloji v gospodarstvu največ poslužujejo tekočega računa, ne moremo trditi, da se zavedajo koristi ekonomičnega izrabljanja denarja v zadostni meri. Vendar moramo priznati, da se v mestih ne nahaja niti malo toliko denarja izven prometa kakor na deželi; kajti našemu kmetu je nalaganje v tek. računu oziroma izposojevanje v tek. računu ponajveč popolnoma tuje. Tudi naše kmečke posojilnice imajo s tek. računom le malo opravka.

Kot prvi vzrok temu je omenjati nazarje, češ da kmet še v veliki meri živi v naturalnem gospodarstvu, vsled česar tek. račun zanj ni niti potreben niti priporočljiv.

Nekdaj je bilo to res. Toda danes tudi pri kmetijstvu ne moremo več govoriti o naturalnem gospodarstvu. Za kmeta je dobro vrejeno denarno gospodarstvo istotako življenjskega pomena kot za druge poklice.

Doslej se vedno in povsod opaža, da ljudje na deželi izkupičkov za svoje pridelke, v kolikor jih kasneje potrebujejo za nakup drugih potrebščin, ne vlagajo sproti obrestonosno v posojilnico, temveč jih drže po cele mesece doma v škrinjah. Isto je omeniti glede vračevanja posojil. Le redko kedaj se dogaja, da bi dolžnik vračal svoj dolg v manjših zneskih, temveč se izvrši vračilo dolga najpogosteje naenkrat v celoti. Neredko se celo dogaja, da dolžnik po več let niti vinarja ne odplača na račun obstoječega dolga, četudi je bil v stanu, da bi z malimi odplačili v tem času lahko dolg popolnoma amortiziral. Dokler dolžnik ne spravi vkup vsaj nekaj sto dinarjev, mu niti ne pride na misel, da bi znižal svoj dolg in plačuje raje po več let polne obresti.

Ali ni to znak zaostalosti in slabega gospodarstva?

Ne le zaradi splošnega pomanjkanja denarja, ki istotako slabo vpliva na kmetijsko gospodarstvo kakor na vse ostale panoge gospodarstva, temveč z ozirom na izboljšanje prometa, cen in vnovčevanja kmetijskih pridelkov je potrebno, da se večina v kmetijsko gospodarstvo investirane denarja ekonomično izrabi. Mobilizacija ljudskega denarja je nujno potrebna, če hočemo, da bo naš kmet še mogel govoriti o gospodarski svobodi in neodvisnosti. Hranilnice in posojilnice na deželi kot edine, ki doslej pospešujejo kmetijsko gospodarstvo vsaj glede denarne izravnave, se morajo tega stalno zavedati ter verno slediti splošnemu razvoju narodnega gospodarstva.

Rajfajzenovo načelo naših posojilnic je in ostane: pospeševanje gospodarstva, toda duh časa in pa razmere zahtevajo, da se način dosedanjega poslovanja teh zadrug znatno preuredi. Poleg dosedanje oblike sprejemanja hranilnih vlog in kreditiranja je potrebno, da pritegnejo posojilnice v svoj delokrog otvarjanje tekočih računov. Vsak

kmetovalec naj bi imel pri domači posojilnici tekoči račun (kontokorent), na katerem naj bi nalagal ves svoj odvišni denar, izvzemši manjše zneske, ki jih vsakodnevno potrebuje doma.

Tudi z ozirom na tehnično in ekonomsko plat je oblika tekočega računa veliko pripravnější in enostavnejša od oblike hranilnih vlog in posojil, zlasti kar se tiče računanja obresti.

V svrhu izpopolnitve poslovanja posojilnic je pa tudi potrebno, da skrbе za to, da se njih poslovanje raztegne na vse delavne dni, ne le en do dva dni v tednu. Redno vsako leto se izobrazi v združni šoli lepo število mladeničev, ki so zmožni prevzeti v samostojno oskrbo vse tajniške in knjigovodske posle pri domačih posojilnicah, ki bi z zvišanjem prometa brezdvomno pridobile zadosti sredstev za vzdrževanje strokovnih tajnikov.

Prednavedeni momenti so za neodvisnost in napredek narodnega gospodarstva nujno potrebni, kajti kakor vedno poprej, tudi še danes velja pravilo: »Kdor ne napreduje, nazaduje!«

A. Kralj:

Rentni in invalidski davek.

V prvi letošnji številki našega glasila smo bili na strani 13. objavili vsebino odloka generalne direkcije neposrednih davkov z dne 22. maja 1924, št. 14321, v kateri je bilo odrejeno, kako naj davčne oblasti postopajo pri odmerjanju rentnega davka za čas od 1. januarja do 31. marca 1924.

Naše vodilne finančne oblasti, pri katerih smo se bili svoj čas informirali o tej zadevi, so bile prvotno mnenja, da velja označeni odlok za vso državo. Iz tega razloga smo bili potem tudi mi priobčili ta odlok, da

bi se vedele posojilnice vsaj približno ravnati pri preračunavanju rentnine.

Pred kratkim pa smo pri davčni administraciji v Ljubljani naknadno zvedeli, da velja poprej omenjeni odlok generalne direkcije neposrednih davkov samo za Srbijo.

Pobiranje rentnega davka se bo vršilo formalno torej po starih predpisih, upošteva se pri tem seveda odredbe finančnega zakona za l. 1924/25, ki določa v čl. 159, da so obresti hranilnih vlog, ki letno ne presegajo zneska Din 5000.—, proste rentnine in vseh pribitkov (torej tudi invalidskega davka kot doklade k rentnini) od 1. aprila 1924 naprej. Zlasti je za posojilnice važno, da ne bo tre-

la delati in predlagati podrobnih izpiskov iz knjige hranilnih vlog, kakršne je zahteval omenjeni odlok generalne direkcije.

Da bi se rentni davek pravilno preračunal, bi bilo treba vzeti za odmerno podlago prav za prav samo obresti za čas od 1. januarja do 31. marca 1924 in le pri onih obrestih, ki bi presegale letno Din 5000.—, bi se morala rentnina izračunati za celo leto.

To postopanje pa bi bilo za posojilnice združeno z mnogimi sitnostmi, ker bi preračunavanje obresti za prve tri mesece lanskega leta povzročilo dosti dela.

Zato priporočamo drug in krajši način, s katerim bo zadovoljna tudi davčna administracija. Posojilnice bodo sicer pri tem drugem načinu plačale za nekaj malega višji rentni davek, toda si bodo na drugi strani prihranile precej dela.

Izkaz o rentnem davku naj se po tem načinu napravi ravno tako kakor za l. 1923, t. j. naj se od vsote v celem letu izplačanih in kapitalizovanih obresti preračuna in v izkaz napiše 1½% rentni davek, 100% enotni

državni pribitek in 30% izredni pribitek. Od vsote rentnine in državnih pribitkov naj se pa kot davek za čas od 1. januarja do 31. marca navede in plača le ena četrtnina. Zato naj se tudi v izkazu zgoraj v tretji vrstici pri besedilu: »Oznamenilo časa, za katerega se oddaja prihodnina«, napiše: »Za čas od 1. I. 1924 do 31. III. 1924 po čl. 159 fin. zak. za l. 1924/25.« Poleg tega naj se na izkazu izrecno pripomni, da hranilnih vlog z letnimi obrestmi nad Din 5000.— v l. 1924 ni bilo; seveda pa se sme ta opazka napisati samo na izkazih onih posojilnic, ki res niso imele hranilnih vlog s tako visokimi obrestmi.

Invalidski davek, ki se plačuje od obresti hranilnih vlog kot doklada na rentnino, se za l. 1924 izračuna in plača ravno tako v smislu gorenjega navodila. Izkaz se sestavi za celo leto 1924 ravno tako kakor za l. 1923, toda se kot davek v izkazu navede in plača le četrtnina preračunane vsote celoletnega invalidskega davka.

Upamo, da smo to zadevo zadosti jasno brazložili in da se bodo mogle posojilnice pravilno ravnati po tem navodilu.

Dr. C. N.

Nacionalizacije.

Vsem je še v spominu, kako se je koj po prevratu pričelo naše gospodarstvo »nacionalizirati«. Takrat je vse živelo v nekaki omotici. Štiriletna vojna je pustila povsod posledice. Predvsem so se poznale na gospodarskem in kulturnem polju vse slabe posledice vojske. Nesolidni elementi, posledica dolgotrajne vojne, so prevladovali na trgovskem polju. Prišel je prevrat. Vodstvo na vseh poljih so prevzeli razni kričači, metali so prazne fraze v svet in ž njimi marsikoga preslepili. Posledice tega vodstva na političnem polju se vedno bolj čutijo in se

najbrže še dolgo vrsto let ne bodo dale popraviti.

Kako se je takrat delalo na gospodarskem polju? Fraza, s katero se je v onih časih najbolj operiralo, je bila: »nacionalizacija«. Vodstvo trgovskih in industrijskih podjetij, vodstvo denarnih zavodov je bilo med vojno večinoma v tujih, neslovenskih rokah. To je treba popraviti, se je takrat kričalo. Uprave vseh teh podjetij morajo priti v slovenske roke!

In res! Podjetja, ki so bila dotlej popolnoma ali deloma v tujih rokah, so se morala v tistih časih »posloveniti«. Pa kako? Delniške družbe, ki so imele poprej v svojih odborih Nemce ali druge tujce, so bile pod

pritiskom takratnega javnega mnenja, pod pritiskom časopisja, pa tudi na drug način prisiljene, da so prevzele v svoje odbore enega ali več Slovencev. Največkrat je prišla tako jedna oseba do lepega mesta, ki povzroča malo dela, še manj odgovornosti, zato pa tem lepše dohodke. Naravno je, da se je marsikomu zahotelo po takih mestih in boj za »nacionalizacijo« se je vršil še z večjim navdušenjem. Marsikatero podjetje je zopet kooptiralo jednega ali več »nacionalizatorjev« v svoj odbor in »javnost« je bila pomirjena.

V drugih slučajih so se ustanovile nalašč nove delniške družbe z namenom, da prevzamejo stara podjetja, ki so bila dotlej v tujih rokah. Delnice novih delniških družb so si ustanovitelji razdelili med sabo tako, da jih je par manj kot polovico prejela uprava starega podjetja, par več kot polovico pa »nacionalizatorji«. Novo podjetje je dobilo tako slovenski obraz, bilo je slovensko in je imelo mir pred časopisjem ter javnim mnenjem.

Tako se je »nacionaliziralo« po prevratu. Vsem je v spominu cela vrsta takih podjetij. Ne bomo jih naštevali! Res je prišlo v nekaterih slučajih večina delnic ali deležev v slovenske roke, v drugih primerih pa niti do tega ni prišlo.

Ti časi so za nami. Preteklo je od tedaj pet, šest let in zanimivo, obenem pa tudi zelo poučno je, če pregledamo sedaj uspehe in sadove, ki so jih imele te »nacionalizacije«.

Ti uspehi se nam kažejo v zelo žalostni luči. Ravno nasprotno, kar se je pričakovalo, se je zgodilo. »Nacionalizirana« podjetja lezejo neprestano in vedno bolj javno v tuje roke. Fraze o »nacionalizacijah« iz časov po prevratu leže vedno bolj in bolj očito pred nami. Ni šlo v večini slučajev za narodnost, šlo je za dobiček in lepe dohodke posamez-

nikov in skupin, ki so imele narodnost le na jeziku.

Ravno letošnji občni zbori denarnih zavodov nam jasno kažejo vse uspehe teh »nacionalizacij«. Jedno podjetje za drugim se izkaže, da je prešlo zopet v tuje roke.

Trboveljska premogokopna družba, o kateri se je svojčas toliko pisalo, je prišla definitivno in javno v tuje roke. Pa pri tem ni ostalo. Ni bilo dovelj, da se je javno priznalo, da to ni več slovensko oziroma jugoslovansko podjetje. To podjetje je pričelo »nacionalizirati« s svoje strani tudi druga podjetja. Javno se je pred par tedni pisalo, da je dobila Trboveljska premogokopna družba v svojo last večino delnic Slavenske banke. Slavenska banka razpolaga zopet z večino delnic Slovenske banke. Tako sta Slavonska in Slovenska banka tudi v tujih rokah in tragično je, da so podjetja, ki nosijo v svojih naslovih naziv slavenski in slovenski, sedaj tuja podjetja, v katerih ima Slovenec le podrejeno mesto, vodijo se pa le po intencijah tujcev.

Pred par dnevi se je vršil občni zbor Ljubljanske kreditne banke. Kdor je imel priliko videti, kako so se na vseh straneh kupovale delnice te banke, je takoj vedel, da se vrši za banko zakulisni boj, kdo bo dobil na občnem zboru večino. Občni zbor se je izvršil in izid je pokazal, da so dobili tudi tu tujci premoč. Vodena resolucija, ki je bila na tem občnem zboru sprejeta med slučajnostmi, da naj se Ljubljanska kreditna banka ne združi s Slavensko banko v eno podjetje, je jasno pokazala, kaj je pobožna želja vseh onih, ki so se čutili na občnem zboru premagane. Tako z Ljubljansko kreditno banko kakor tudi s Slavensko banko je prišla cela vrsta industrijskih podjetij, ki so bila na zgoraj opisani način »nacionalizirana«, pod tuj vpliv.

Tako prihaja počasi jedno podjetje za

drugim iz slovenskih rok v nemške oziroma francoske. Sadovi »nacionalizacij« se kažejo povsod. Splošno se že priznava, da ni daleč čas, ko bodo od vseh slovenskih denarnih zavodov le tisti sigurno v slovenskih rokah, ki so zgrajeni posredno ali neposredno na združni podlagi. Vsi drugi zavodi pa bodo kmalu več ali manj pot tujim vplivom.

To so uspehi nepremišljenih in nezrelih »nacionalizacij«. Združništvo gotovo ni zato, da bi bili vsi važnejši denarni zavodi in industrijska podjetja v tujih rokah. Nikakor ne! A graditi in delati je treba smiselno, ne nepremišljeno. Tudi za vodstvo industrijskega obrata, za vodstvo denarnih zavodov je treba izkušenih mož, je treba šole in praktičnih izkušenj. Teh si pa ni mogoče vzgojiti čez noč. Združništvo naj jih vzgaja. Podjetje se ne posloveni, če pride v njegovo upravo človek, ki nima pojma, kako se vodi podjetje. Marsikdo, ki je veljal takoj po prevratu za velikega finančnika ali za sposobnega trgovca, se je kmalu izkazal za nesposobnega, ki samo slepomiši s frazami in ki mu ni za drugega kot za svoj materijalni dobiček.

Kaj se še združniki lahko učimo iz teh »nacionalizacij«? Ako hočemo dobro našemu narodu, ako hočemo povzdigniti njegovo blagostanje, moramo pričeti delati, a de-

lati na drug način, ne z »nacionalizacijami«. Le nesebično, vztrajno in smotreno delo rodi lepe sadove. Navajajmo naše može, naše fante in dekleta k treznemu življenju, vzgajajmo jih k varčnosti, s tem bomo najlepše vršili nacionalizacijo. Trezno življenje in pa zmisel za varčnost, to bo povzdignilo naš narod, ne pa prazne fraze o narodnosti. Naši fantje in moške vrše vestno a brezplačno in brez vsake odškodnine svoje dolžnosti kot odborniki rajfajznovk. S tem vzgajajo ne samo sebe, temveč vse združne člane k zavesti skupnosti in k nesebičnosti ter v popolnem protislovju s kričarji o narodnosti, ki pa največkrat le žele dobro plačana mesta v upravnih svetih »nacionaliziranih« podjetij.

Drugo, kar naj se nauče vsi naši združniki, pa je, da delajo vedno in neprestano propagando za naše zadruge. Kmečki denar spada v naše zadruge. Kdor vlaga denar v druge zavode, pa naj nosijo še tako lepo »nacionalizirane« naslove, podpira tujce in škoduje sebi. Tu naj se prične delo za narod! Tu naj zastavijo člani naših zdruget, predvsem pa še odborniki svoje moči in naj poučujejo ljudstvo: Kdor nosi denar v tuja podjetja, škoduje sebi. Čisti dobiček naših zdruget pride splošnosti v korist, čisti dobiček bank pa posameznikom in ponajvečkrat celo tujcem.

Delitev dobička.

(Ch. Gide: Konsumne zadruge.)

Razdelitev prihranka — pogoj uspeha.

Ako blagovna zadruga prodaja po dnevnih cenah in seveda na podlagi tega napravi dobiček (pravilno prihranek), preostaja še vprašanje, kako naj se ta dobiček oziroma prihranek najbolje uporabi? To je temeljno vprašanje združništva. Rekli smo že, da je

bilo genijalno delo ročdalskih pionirjev v tem, da so našli način uporabe in da je ta način ustvaril temelj za uspeh konsumnih zdruget, namreč razdelitev dobička med vse združnike sorazmerno visokosti njihovih nakupov.

Dejansko je treba priznati, da je baš uveljavljenje tega načela zasiguralo razvoj konsumnih zdruget, ker je dajalo vsakemu članu nagrado sorazmerno njegovi pridno-

sti in njegovi skrbi, da kupuje vse v zadrugi. To načelo temelji v ostalem na popolnoma zanesljivem gospodarskem zakonu: Činitelj uspeha v trgovskem podjetju je več odjemalec, nego kapital. Torej je pravično, da dobiček pripada onim, ki s svojim poslovanjem zasigurajo napredek zadruge.

Vendar pa je treba priznati, da so se ročdalski zadrugarji, čeprav Owenovi učenici, pokazali kot individualisti in so apelirali na osebni interes kot na važen pogoj napredka.

Kapital - akcije in kapital - obligacije.

Vendar to načelo predstavlja popolnoma nov princip, ki je v naši gospodarski organizaciji zares revolucionaren; kajti ni majhna reč niti kot dejstvo niti kot princip, da se naenkrat objavi, da kapital nima nikakor pravice na dobiček. To ne pomeni nič manj, kakor proklamirati njegovo odstranitev ali vsaj njegovo podrejenost kot činitelja proizvodstva. Določiti namreč, naj se vsi dohodki, ki jih je kapital nekdanj dobival kot svoj legitimni delež, vrnejo onim, katerim so bili odvzeti, dalje določiti, naj bo kapital-akcije degradiran popolnoma enako kakor kapital-obligacije na stalno nagrado,

določeno po minimalni stopnji, po kateri je mogoče najeti njegove usluge, to pomeni, da se bo z njim postopalo ravno tako kakor je on sam prej postopal z najemnikom.

Odprava dobička.

Še več. To ni jednostavno odvzemanje jednim v korist drugim, prenašanje dobička od kapitalista na konsumenta, to je v bistvu odklanjanje dobička. Ako namreč trdimo, da bomo dobiček vrnili onim, katerim je bil odvzet, pri katerih je bil zaslužen, pomeni to prav za prav dobiček odpraviti. In to posledico želo jasno izraža francoska beseda, s katero se označujejo ti takozvani dobički: nikdar se jim namreč ne daje to ime, ampak samo bonifikacija (bonis), povračilo (risturnes) ali še bolje odvišek (trop perçu). V Angliji so prej govorili o dividendi (divi), danes pa govorijo o previšku (sur-plus). S tem se pravzaprav reče zadrugarju: »Mi smo Vam računali nekoliko več, namreč preko dejanske cene iz raznih razlogov (bodisi, da Vam olajšamo varčevanje, bodisi, da Vam koncem leta pripravimo prijetno iznenađenje) toda previšek Vam vračamo.«

(Dalje prih.)

□ □ □ VPRAŠANJA IN ODGOVORI □ □ □

Vprašanje 18: Ali sme občni zbor sklepati o višini obrestne mere za posojila in hranilne vloge, ko je že v pravilih zadruge določeno, da obrestno mero določa načelstvo v sporazumu z nadzorstvom? Oni člani pravil, ki govorijo o pravicah občnega zbora, tega izrecno ne omenjajo. (Hp. v M.)

Odgovor: V Vaših pravilih je odrejeno, da določa obrestno mero za posojila načelstvo, za hranilne vloge pa načelstvo skupno z nadzorstvom. Določbe pravil so obvezne za vse organe zadruge, torej tudi za

občni zbor. Načelstvo oziroma pri hranilnih vlogah načelstvo skupno z nadzorstvom je edino pristojno za določanje obrestne mere toliko časa, dokler občni zbor ne izpremeni tozadevnih določb v pravilih.

Vprašanje 19: Pri nekaterih posojilnicah je navada, da porok na zadolžnici pristavi k svojemu podpisu »porok in plačnik«. Ali je to potrebno, ko je že iz besedila zadolžnice same razvidno, da pristopa »k tej zavezi kot porok in plačnik«? Ali je treba prebrati besedilo zadolžnice poroku in dol-

žniku? Ali bi eden ali drugi mogel uspeti v slučaju tožbe z izgovorom, češ da ni vedel, kaj je podpisal? (Hp. v M.)

Odgovor: Porok se na zadolžnici lahko podpiše tudi brez pristavka »porok in plačnik«, ker je njegova obveznost razvidna že iz besedila zadolžnice. Potreben torej ta pristavek ni. Napačno pa bi bilo, ako bi pristavil podpisu le besedo »porok«, ker bi v takem slučaju nastalo protislovje med besedilom zadolžnice in med pristavkom podpisa. Ne vedelo bi se, ali je s pristavkom »porok« dotičnik odklonil biti tudi plačnik. Dobro je, da prečitata besedilo zadolžnice dolжник in porok. Ni pa za pravoveljavnost njiu obveznosti to neobhodno, ker nikakor ne moreta pri pravilno podpisani zadolžnici ugovarjati svoji obveznosti z izgovorom, »češ da nista vedela, kaj sta podpisala«.

Vprašanje 20: Posojilnice, ki so spremenile pravila v smislu čl. 262. fin. zak. za l. 1922/23, so proste pridobnine tudi, če določbo pravil glede 1½% razlike med obrestno mero za vloge in za posojila prekoračijo. Kaj pa je v slučaju, ako prekoračijo določbo pravil glede omejenega okoliša. Ali se jim v tem slučaju lahko predpiše pridobnina? (Hp. v M.)

Odgovor: Posojilnice, ki so spremenile svoja pravila po čl. 262. fin. zak. za leto 1922/23, so proste pridobnine, četudi je razlika med obrestmi za vloge in obrestmi za posojila večja nego 1½%. Čl. 262 ne stavi za doseg davčne prostosti nikakega pogoja glede razlike obrestne mere. Ravno tako navedeni člen ne stavi za doseg davčne prostosti nikake omejitve glede okoliša posojilnice. Zato bi se posojilnici ne smel predpisati pridobninski davek, tudi ako bi prekoračila določbe svojih pravil glede okoliša. S tem pa seveda še ni rečeno, da naj posojilnice posojajo tudi izven okoliša, ki ga

določajo pravila. Razlogi za omejitve okoliša posojilnic glede posojil so neglede na davčno prostost tako važni, da jih morajo posojilnice same vedno vpoštevati, čeprav v sedanjem položaju ne zavisi od njih davčna prostost. Poglavitna razloga za omejitve okoliša sta točno poznanje gospodarskih razmer in gospodarskih potreb posojiljemalca ter možnost popolne kontrole nad posojiljemalcem glede uporabe posojila.

Vprašanje 21: V Vaši okrožnici od 14. aprila priporočate vpeljavo tekočega računa za vloge kakor tudi za posojila. Katero metodo naj uporabljamo kot najbolj praktično za potrebe rajfajzenske posojilnice? Prosimo podrobnejših navodil. (Hp. v M.)

Odgovor: Svetovali bi Vam, da za Vaše tekoče račune uvedete francosko (retrogradno) metodo, pri kateri se tekoči račun vsak čas lahko zaključi. Običajno se računajo obresti v tekočem računu 1 do 2% nižje kot pri vlogah na knjižice. Obrestovanje posameznih vplačil se prične običajno dva dni pozneje kot se izvrši vplačilo, obrestovanje izplačil in nakazil se računa z dnem izplačila oziroma nakazila. Datum, s katerim se obrestovanje prične, se imenuje valuta (okrajšano Va). Ta se pri vsakem vplačilu ter izplačilu oziroma nakazilu sproti zabeleži v posebni koloni. Glede računanja stroškov v tekočem računu Vas opozarjamo na predlog, ki ga je sprejela izredna glavna skupščina Zveze v novembru 1924 na strani 186 Nar. Gospodarja »Računanje uradnih stroškov kreditnih zadrug«. Glede podrobnejšega poka za uvedbo tekočega računa Vas opozarjamo na knjižico gospoda župnika Mrkun-a: »Hranilnice in posojilnice«, v kateri se obravnava tekoči račun na strani 39—45. Dobite jo pri Zvezi za ceno 6 Din. Zveza ima tudi v zalogi za tekoči račun potrebne tiskovine in knjige. Pojasnila

o tekočem računu imate tudi v Narodnem Gospodarju za leto 1909, stran 5—9 ter za leto 1913, stran 14—15 (ako imate dotične letnike še v zalogi). Poleg tega prinese prihodnja številka Narodnega Gospodarja od 15. maja kratko navodilo, kako se računajo obresti po francoski metodi.

Vprašanje 22: Pri nas zahteva srezko poglavarstvo 2 izvoda računskega zaključka za l. 1924, dočim v Narodnem Gospodarju pravite, da zadostuje 1 izvod. Ali naj pošljemo dva izvoda? (Hp. v Št. P.)

Odgovor: Zadrugi zakon predpisuje v § 35 izrecno, da so zadruge dolžne poslati deželnemu političnemu oblastvu potom okrajnega političnega oblastva v roku 8 dni po občnem zboru 1 izvod odobrenega računskega zaključka. Zahteva srezkega poglavarstva, da bi morala Vaša zadruga priložiti dva izvoda, je torej neupravičena, nima osnove v zakonu in jo torej ni treba izpolniti.

Vprašanje 23: Prosimo pojasnila v sledeči zadevi. Za posojilojemalca porokuje njegova sestra posestnica. Ker posojilojemalec v zadnjih dveh letih kaj nerodno živi in je že precej premoženja zapravil, tako da je drugod napravil Din 70.000.— dolga, ki je intabuliran na njegovem posestvu, se sestra,

ki porokuje za dolg pri posojilnici, boji, da bo morala sama plačati. Ali naj ga izročimo odvetniku ali samo sodišču? Ali je kak poseben obrazec za tožbo? (Hp. v P.)

Odgovor: V Vašem slučaju lahko tožite ali dolžnika ali porokinjo ali oba skupaj. Pravičnejše je seveda, da najprej tožite dolžnika samega in skušate porokinjo obvarovati škode. Predno pa vložite proti dolžniku tožbo, ga poprej pismeno terjajte in mu postavite kratek rok za plačilo dolga. Šele če v tem roku ne plača, vložite tožbo. Ker se gre tu za manjši znesek, lahko napravite sami brez odvetnika opominjevalno tožbo (do Din 6250.—). Obrazec za tako tožbo imate v Narodnem Gospodarju za leto 1924 na str. 136—137.

Vprašanje 24: Letos v marcu je naša mlekarska zadruga začela obratovati. Načelstvo imamo, nimamo pa nadzorstva. Ali je res potrebno, da samo radi volitve nadzorstva sklicujemo občni zbor? Morda bi se dalo kako drugače napraviti? (M. z. v C.)

Odgovor: Nadzorstvo se voli le na občnem zboru. Ako hočete nadzorstvo imeti takoj, je edino pravilno, da skličete občni zbor, ki izvoli po pravilih določeno število članov nadzorstva. Pri volitvi nadzorstva člani načelstva ne glasujejo.

ZADRUŽNIŠTVO.

VSEM ZADRUGAM!

1. **Polovična vožnja** za Zvezino skupščino 7. maja je dovoljena. Vsi udeleženci skupščine naj na vstopni postaji za vožnjo v Ljubljano kupijo celo karto, ki pa je v Ljubljani ne oddajo, ker velja ista karta tudi za vožnjo nazaj. Potrdila o udeležbi se bodo izdajala celo dopoldne v Akademskem domu poleg hotela Union, kjer se bo vršila skupščina. Ugodnost polovične vožnje velja

dan pred in dan po skupščini, torej od 6. do 8. maja.

2. **Vabila in pooblastila za glavno skupščino** smo razposlali vsem zadrugam. Zadruga, ki ne bi poslale svojega zastopnika s pooblastilom, naj pošljejo pravilno podpisano, toda neizpolnjeno pooblastilo Zvezi pravočasno, to je najkasneje do 6. maja.

3. **Računski zaključek** za l. 1924 ima vsaka zadruga poslati takoj po občnem zbo-

ru Zvezi v dveh izvodih skupaj z enim prepisom zapisnika občnega zbora. Zveza te prepise potrebuje za arhiv in za statistiko.

4. Tekoči račun je zelo prikladen pri posojilih kakor tudi pri vlogah. Ugoden je za posojilnico, ker postane s tem vsled vedno pritekajočih oziroma vračajočih se sredstev bolj likvidna. Ugoden je tudi za stranko, ker se ji vsi zneski sproti obrestujejo, mesto da bi mrtvi brez obresti ležali doma. V sedanjih izredno težkih gospodarskih razmerah moramo paziti, da denar čim bolj kroži in da nobenega dinarja ne izgubimo na obrestih. Posojilnica mora postati za vse posestnike nekak blagajnik. Zato je zelo priporočljivo uvajanje tekočih računov. Knjižice za tekoči račun dobite pri Zvezi. Ista Vam pošlje tudi na zahtevo vse tiskovine in potrebna navodila. Glede točnih pojasnil opozarjamo posebej na Mrkunovo knjižico »Hranilnice in posojilnice« ter na članek, ki ga prinese prihodnja številka Narodnega Gospodarja.

Obrestna mera pri Zvezi. Kreditne zadruge so dobile okrožnico, da se je z veljavnostjo 1. aprila znižala obrestna mera za navadne naložbe pri Zvezi od 8 na 7%. Obrestna mera za vezane vloge ostane kot poprej, namreč 9 in 10%. Ker je razumljivo, da posojilnice tega obvestila niso ravno vesele, damo v sledečem kratko pojasnilo, zakaj je Zveza morala podvzeti ta korak. **Zveza je bila prisiljena podpisati dogovor društva bančnih zavodov v Sloveniji, sicer bi pod nobenim pogojem pri nobenem denarnem zavodu v Sloveniji ne mogla doseči za svoje naložbe v tekočem računu več nego 7% obresti.** Tak položaj pa je za Zvezo na trajno nevzdržljiv, ako bi morala sama za vezane vloge (in teh je veliko) zadržam plačevati 9 in 10%, dobivala pa bi le 7%. Zveza mora na razliki obrestne mere toliko zaslužiti, da z njo vzdržuje vso svojo režijo.

Glasom § 23 dogovora bančnih zavodov obrestna mera za tekoči račun a vista ne sme presegati 7%, vezani tekoči račun pa se sme obrestovati, po dolgotrajnosti odpovednega roka, največ 9 do 12%. Zakaj so bančni zavodi sklenili tak dogovor? Že dolgo je Narodna banka zbirala material o obrestni meri bank. Iz tega je ugotovila, da plačujejo banke za vloge nesorazmerno visoke, običajno 12%-ne obresti. Vsled visoke obrestne mere za vloge banke seveda tudi računajo nesorazmerno visoke obresti za kredite; na tem pa trpi vse gospodarstvo, zlasti trgovina in industrija. Vsled tega se je Narodna banka pod pritiskom industrije in trgovine in v interesu konsolidacije celokupnega gospodarstva že dolgo pripravljala, da pritise na obrestno mero in onim bankam, ki se ne bi uklonile, odreče ceneni reeskomptni kredit, ki ga ves čas dovoljuje po 6%. Denarni zavodi v Sloveniji in na Hrvaškem so vsled tega raje prostovoljno sklenili dogovor glede maksimiranja obrestne mere. Še važnejši razlog za tak dogovor pa je bilo dejstvo, da je denarja na trgu vedno več in dejstvo dalje, da so vsled medsebojne konkurence banke same že trpele škodo.

Glede položaja na denarnem trgu podajamo iz dopisa neke banke, ki nam je za naložbe v tekočem računu ponudila 5% obresti, sledeči odstavek: »Žal nam ni mogoče, da bi Vam obrestovali tekoči račun brez odpovedi tačas višje nego 5%. Z isto obrestno mero nam obrestujejo naš tekoči račun zveze v Beogradu in Zagrebu, ker je pač povsod obilica denarja, ki leži neizkoriščen v blagajnah, uporabo istega za kredite itd. pa onemogočujejo tačas še vedno prevelika nestalnost valutnih in gospodarskih razmer v naši državi.«

Težave nastajajo za posojilnice, ki so že same prešle k previsoki obrestni meri in

jim je tudi iz poslovnih ozirov težavno v teku leta spreminjati obrestno mero. Za take posojilnice bi veljalo sledeče: V kolikor niso s strankami višje obrestne mere dogovorile oziroma o povišanju obrestne mere razglasile, lahko že od 1. januarja t. l. dalje računajo nižjo obrestno mero. Ako pa so k višjemu obrestovanju vlog vezane s posameznimi dogovori oziroma z javnimi razglasi, potem naj preidejo k znižanju obrestne mere s 1. julijem t. l. Pač ne bo šlo drugače, kot da za leto 1925 računajo obresti dvakrat: za prvo polletje višjo, za drugo polletje nižjo obrestno mero. Škodo, ki bi jo imele utrpeli od tega, da se jim pri Zvezi že od 1. aprila računa nižja obrestna mera, dočim bi jo one vlagateljem računale šele od 1. julija, morejo delno izravnati s tem, da več svojih naložb pri Zvezi vežejo in s tem dosežejo 9 oziroma 10% obrestovanje.

Nepravilen sklep. Skupna seja načelstva in nadzorstva pri neki posojilnici je sklenila, da smeta načelnik in en odbornik sama dovoljevati začasna posojila. To nasprotuje pravilom iz razloga, a) ker začnih posojil sploh ni, b) ker glasom pravil dovoljuje posojila načelstvo. Kakor hitro se kako posojilo izda, mora biti posojilnica v posesti pravilno izstavljene in podpisane zadolžnice, katera pomeni nekako protivrednost za izplačano vsoto. Ako pravila pravijo, da posojila dovoljuje načelstvo, potem to ne pomeni, da načelstvo lahko poblasti za dovoljevanje posojil koga drugega.

Rok za vračilo. Pri dovoljevanju posojil naše posojilnice običajno prezrejo, da se mora posojilo dovoliti na gotov rok. Rafajzenske posojilnice imajo v svojih pravilih, da se dovoljujejo posojila največ na 4 leta. Ker je bil to že za normalne razmere pred vojno najdaljši rok, je jasno, da se bodo posojilnice držale običajno krajšega roka. Posebno pa se morajo krajšega roka držati v današ-

njih razmerah. Dolgi roki so nevarni za dolžnika, ker premalo misli in skrbi na odplačilo dolga. Kratek rok je nekak pritisk na dolžnika, da misli in skrbi pravočasno za vračilo dolga. Kratek rok je tudi važen za likvidnost posojilnice. Pri kratkoročnih posojilih se denar hitro vrača in posojilnica lahko dovoljuje nova posojila potrebnim posestnikom oziroma izplačuje vloge vlagateljem. Posebno priporočljiv pri dovoljevanju posojil je način, da se posojilojemalcu naloži vračevanje posojila v obrokih. Plačilo dolgo je težka naloga. Ako se ta naloga razdeli na obroke, postane veliko lažja. Najtežje premagamo ono breme, ki ga sploh ne moremo razdeliti. Kratek rok je pri dovoljevanju posojil danes tem važnejši, ker vsled dviganja vrednosti denarja posojila postajajo vedno težja. Z ozirom na vzgojno nalogo, ki jo imajo posojilnice napram posojilojemalcem, je velike važnosti, da se za vsako posojilo določi primeren rok za vračilo ali da se določi vračevanje v obrokih in da se ob zapadlosti posojila oziroma obrok tudi točno izterja. Priporočati je torej, da se izvrši pri vsaki posojilnici parkrat na leto **revizija vseh dovoljenih posojil**. Revizija naj ugotovi pravilnost zadolžnic in zapadlost kreditov, naj ugotovi dalje, ali so še poroki plačila sposobni, zlasti pa, ali ni že prišel čas, da se posojilo izterja.

Red v poslovanju je pogoj za gmotni in moralni uspeh, ki naj ga zadruga doseže. Reda v poslovanju pa ne bo, dokler ne bomo energično izvajali delitve dela in zahtevali, da se javnih in združnih dolžnosti naloži vsakemu le toliko, kolikor ima sil in kolikor mu preostaja časa izven stanovskega oz. poklicnega dela. Praksa nam pa kaže tu naravnost žalostne vzglede. Pri neki zadruzi n. pr. ugotavlja revizijsko poročilo, da načelstvo prepušča vse posle združnemu taj-

niku. Ta upravlja vse blagajniške, knjigovodske in nakupne ter prodajne posle, četudi je isti kot posestnik, gostilničar, župan, organist itd. vsestransko tako zaposlen, da nikakor tudi pri najboljši volji ne more redno izvrševati svojih dolžnosti v zadrugi.

Še enkrat red v poslovanje! Da marsikatera blagovna zadruga preživlja krizo, se da deloma opravičiti z nestalnostjo naše valute in iz tega izvirajočimi nestalnimi cenami. Da se opravičiti zlasti s tem, da so zadruge vsled popravljajoče se valute in padajočih blagovnih cen pri nekaterih vrstah blaga utrpele dejansko precejšne izgube. Da se opravičiti s tem, da je vsled visokih obresti tudi zelo visoka režija. Gotovo pa je, da je v veliki meri pri marsikateri zadrugi vzrok težkega položaja tudi nered, ki vlada v celem poslovanju. Naj tudi tu navedemo doslovno iz službenega poročila o neki zadrugi. »Da je prišlo v zadrugi do tega, leži v prvi vrsti krivda na načelnstvu in nadzorstvu. Med odborniki vlada needinost. Tisti, ki nimajo ničesar izgubiti, hočejo, da se daje članom blago na kredit brez vsakega jamstva. To se je v resnici tudi vršilo, vsled česar so nastale izgube na terjatvah pri članih. Splošno se je gledalo samo na to, da se blago proda. Komu in proti kakšnemu jamstvu, to se ni vprašalo. Prodano blago se večkrat ni vpisovalo niti v članske knjižice niti v knjigo v prodajalni ali pa samo v eno. Vsled tega je večina opominov za plačilo dolga ostala brezuspešnih, ker se članom ne more ničesar dokazati. Poslovodje, mladi, neizkušeni, nezmožni ljudje so uživali popolno zaupanje odbora ter se jim nihče ni upal ugovarjati. Skladišče in trgovina sta bila zanemarjena. Vse je ležalo vzkriž. Po tleh je bila raztresena moka, riž in drugo; klet polita z oljem. Celi kupi blaga so ležali v veži, kamor je imel dostop vsakdo. Blago se je kvarilo tako, da so morali večjo mno-

žino slanine vreči stran, dasi je bila vsaj za loj uporabna. Pod stopnicami, v kleti in po raznih kotih se je našlo cele kupe starih, preperelih vreč, katerih vrednost presega Din 3000.—. Odpeljati so jih morali v vodo. Pokvarjeno blago dobaviteljev se je sprejemalo kot zdravo . . .« Žalostna je ta slika poslovanja v blagovni zadrugi in jasno govori, kako se zadrugi vsled nereda na vseh koncih in krajih godi škoda. Za red je članom v prvi vrsti odgovorno načelnstvo. Načelnstvu pa so odgovorni tisti, ki jih načelnstvo nastavlja in plačuje, to so uslužbenci zadruge.

Ne hranite denarja doma! Še vedno se dobe ljudje po deželi, ki odvišni denar mesto, da bi ga naložili v domačo posojilnico, raje hranijo doma v postelji, omari ali skrinji. Ne samo, da jim doma ne nese nikakih obresti, tudi za glavnico so v vedni nevarnosti, da jim jo ne odnesejo tatovi, ne uniči požar ali ne snedo miši. Pred kratkim je zopet prejela Zadruga zveza 6 stodinarskih bankovcev, ki so bili tako poškodovani, da je od njih ostala komaj polovica. Oseba, ki je shranila bankovce v skrinjo, pri tem ni mislila na domačo posojilnico; pač pa ji je prišla ta takoj na um, ko je našla razjedene bankovce. Hajdi z njimi v posojilnico! Načelnik posojilnice je sprejel poškodovane bankovce in jih poslal Zadrugi zvezi, da jih zamenja pri Narodni banki.

Po natančnem merjenju je Narodna banka izplačala za »bankovce-invalidi« nekaj nad 400 dinarjev. Oškodovani hranilec, ki je izgubil poleg obresti še skoraj celo tretjino glavnice, si bo pa gotovo zapomnil, da ne bo nosil v posojilnico samo »invalidov«, ampak tudi »zdravo valuto«.

To je v kratkem času že drugi slučaj, da je Zveza posredovala pri vnovčenju bankovcev, ki so jih poškodovale miši. Dvoje neveselih stvari nam dokazujejo taki slučaji.

Najprej to, da našemu ljudstvu še manjka tistega gospodarskega čutenja, da bi občutili škodo, ki jo trpijo sami in jo trpi gospodarstvo od vsakega tudi najmanjšega zneska, ki leži mrtvih. Ali ne leži tako mrtvih stotine milijonov ljudskega denarja? Druga nevesela stvar pa je v tem, da se naše posojilnice še vedno niso tako zživele z ljudstvom, da bi bile v stanu res zbirati sproti vse ljudske prihranke, da še niso ustvarile aparata, ki bi avtomatično zagrabil vsak neplodno ležeč znesek. Tu je vzrok mnogokrat prevelika pasivnost, da ne rečemo brezbriznost načelstva, ki ne zna s svojim delom vzbuditi zanimanja za posojilnico.

Okrepite si rezervne zaklade. Tega gesla naj se oprimejo posojilnice zlasti sedaj, ko skoraj vse bilance izkazujejo lepe dobičke. Lepo je, da zadruga prispeva za občekoristne, kulturne in dobrodelne svrhe. Toda najprej mora misliti zadruga nase, na svojo varnost in delasposobnost. Možnost napraviti dobiček je pri posojilnicah danes tem večja, ker so oproščene vseh davkov in pristojbin in ker je obrestna razlika večja nego 1½%. Celo rentni in invalidski davek bosta postala le redkost, ker jih je plačevati od 1. aprila 1924 le od onih vlog, katerih letne obresti presegajo 5000 Din.

Pravilna firma, to je ime, ki si ga je zadruga prevzela v svojih pravilih, pod katerim je zadruga vpisana v združni register in pod katerim nastopa v poslovnem svetu. Zato je važno, da se ta firma točno navaja. Kakor je kaznjivo, ako si posamezna oseba pred oblastni ali v poslovnem svetu prisvaja drugo ime, tako je tudi za zadrugo kaznjivo, ako nastopa pod nepravilno firmo. Pred nami je slučaj, da neka ljubljanska posojilnica piše v svoji tvrdki, registrovana zadruga z **neomejeno zavezo**, dasi je ta zadruga v registru vpisana z **omejeno zavezo**. Ker ljudstvo danes že zna, kakšna ogromna

razlika je med posojilnicami z omejeno in z neomejeno zavezo, potem tudi vsak lahko sodi, kako veliko zlorabo dela ta ljubljanska posojilnica s potvarjanjem firme, s čemer hoče zavajati ljudstvo v zmoto in mogoče še škodo.

Priznanje združnemu gibanju. Občinski svet v Berouvnju na Češkem je sklenil pri razpravi o draginji priporočati vsemu prebivalstvu, naj vstopa v konsumna društva in združna podjetja; kajti z združevanjem moči posameznikov in z združništvom se najlažje protivi draginji in špekulaciji z živlenskimi potrebščinami.

Spodnje-štajerska ljudska posojilnica v Mariboru je glasom računskega zaključka koncem preteklega leta imela 1209 članov. Hranilnih vlog je imela koncem tega leta Din 13.485.793, koncem prejšnjega leta pa Din 7.895.731. V letu 1924 so torej hranilne vloge narasle za Din 5.590.062 ali za 70%. Posojil je imela koncem leta Din 5.369.000, koncem leta 1923 Din 4.551.561. Torej so se posojila zvišala za Din 817.438 ali za 18%. Hranilne vloge je obrestovala po 8 do 10%, posojila pa dovoljevala po 10 do 12%, kar kaže solidno poslovanje zavoda v časih, ko je v bančnem svetu vsesplošno zavladalo brezobzirno odiranje dolžnikov. Celokupni promet posojilnice je znašal Din 109.416.949. Kljub zmernemu zaslužku pri posojilih je zadruga napravila Din 86.864 čistega dobička, s katerim preseže njen rezervni zaklad, že Din 279.000.

Revolucionarno geslo. Gide, znani francoski zadruhar, piše v svoji knjigi o zadrukah: Pred sto leti je zapisal Syes stavek, ki je pomenil signal za revolucijo: »Kaj je tretji stan? — Nič. Kaj bi moral biti? — Vse!« Danes je prišel čas, da se tega gesla poslužimo kot programa za novo revolucijo in rečemo: »Kaj je konsument? Nič. Kaj bi moral biti? Vse!« Da, konsument bi moral biti vse,

ker družba obstoja radi njega. Vsi smo tu, da konsumiramo. Konsum je smoter in cilj vsega gospodarstva, proizvodstvo pa je le sredstvo gospodarstva.

Zadružna šola v Ljubljani je dne 7. aprila t. l. dovršila svoj letošnji tečaj. V šolo je bilo ob začetku vstopilo 39 učencev, na koncu tečaja jih je bilo ostalo še 31. Od teh jih je dovršilo šolo 22 s povoljnimi, 9 pa z odličnim uspehom. Po rojstvu jih je bilo 18 iz Kranjskega, 6 iz Štajerskega, 5 iz Julijske Benečije, 1 iz Koroškega in 1 iz Medjimurja. Zadružna zveza je podpirala 20 udeležnikov s tem, da jim je oskrbela brezplačno stanovanje, oziroma jim je prispevala tudi za hrano. Od Zveze slovenskih zadrug sta prejela podpora 2 udeležnika, nekaj jih je podpiral Narodni odbor.

Ob zaključku tečaja se je vršil javen izpit, kateremu je prisostvoval šef kmetijske-

ga oddelka g. I. Sancin. Pri tem izpitu se je pokazalo, da so si učenci v razmeroma kratkem času od 4. novembra 1924 do 7. aprila 1925 prisvojili nepričakovano mnogo znanja za praktično udejstvovanje v zadružnem življenju. Izpit je dalje znova podal dokaz, da mora zadružna šola ostati trajna institucija, ki bo našemu zadružništvu dovajala vedno nove pomožne sile in mu pomogla do stalnega napredovanja. To dejstvo naj naše zadruge upoštevajo.

Pomen zadružništva za delavstvo. Zadružno gibanje je za delavstvo ustanova, v kateri se šola in vzgaja za samoupravo. Vpogled v gospodarsko vrvenje je tu tudi nestrokovnjaku omogočen. Zlasti žene imajo v zadružnem gibanju ogromno delavno možnost. Zadružno, zlasti konsumno - zadružno polje je za žene drugi dom, kjer lahko pokažejo, kaj hočejo in kaj znajo.

© © © © © GOSPODARSTVO. © © © © ©

O krizi v gospodarstvu glasno govori število poravnalnih postopanj in konkurzov v Sloveniji, ki je zlasti v prvem četrtletju tekočega leta silno naraslo. V prvih treh mesecih t. l. je bilo otvorjenih 45 poravnalnih postopanj napram 80 v celem letu 1924. Sicer pa je poravnalnim postopanjem napravil konec zakon o proračunskih dvanajstih. S 1. aprilom t. l. poravnalnega postopanja ni več. V prvih treh mesecih tekočega leta je bilo razglašanih 20 konkurzov, medtem, ko jih je bilo v celem letu 1924 samo 30. Posebno se odlikuje mesec marec, v katerem je bilo 18 poravnalnih postopanj in 8 konkurzov.

Pri Narodni banki uživa danes cela Slovenija okroglo 125.000.000.— Din kredita, kar odgovarja približno 10 odstotkov vseh kreditov banke. Slovenija torej pri razdelje-

vanju kredita Narodne banke ni vpoštevana kot bi bilo treba niti po številu prebivalstva, še manj pa po gospodarski važnosti in jakosti naše industrije.

Dolarska posojila ponujajo v imenu ameriških finančnikov razni posredovalci po 8 in 9, pa tudi po 10 % na daljši rok. Seveda hočejo ti posredovalci zaslužiti lepo provizijo in zahtevajo za svoje trudapolno delo kot provizijo 5—6 % celega zneska. Nek tak posredovalec, ki je posredoval za Novi sad večje dolarsko posojilo, je na sami proviziji zaslužil 6.000.000 Din.

Gospodarski svet. Zdi se, da se ta ustanova predvidena v naši ustavi, bliža svojemu uresničenju. V trgovinskem ministrstvu se pod predsedstvom dr. Šurmina vršijo seje načelnikov tega in drugih ministrstev ter

ima načrt biti v kratkem predložen Narodni skupščini. Po načrtu ima biti gospodarski svet sestavljen iz gotovega števila državnih uradnikov, ki so člani sveta že po svojem položaju, dalje iz gotovega števila zastopnikov gospodarskih organizacij, ki jih volijo prizadete korporacije ter naposled iz gotovega števila strokovnjakov izven uradniškega kroga in izven krogov gospodarskih organizacij. Gospodarski svet s približno 60 člani bi se sestal polnoštevilno dvakrat na leto, dočim bi se shajali njegovi strokovnjaki pogosteje.

Umesten predlog je bil stavljen na obnem zboru Narodne banke, da se namreč v pravila sprejme določba: »Člani upravnega odbora Narodne banke, kakor tudi njeni ravnatelji in uradniki ne morejo biti člani upravnega ali nadzornega odbora nikakega denarnega zavoda, ali delniškega industrij-

skega podjetja, niti ne člani uprave državne Hipotekarne banke in monopolske uprave.

Narodna banka je izplačala na delnico 400 Din dividende za l. 1924 napram 500 Din za l. 1923.

Nova carinska tarifa, na katere uveljavljanju je zlasti industrija interesirana, kljub dolgotrajnih priprav še vedno ni v veljavi. Posebna deputacija naše industrije bi imela 24. in 25. marca obiskati gospodarska ministrstva, posebej ministra za finance in ministra za trgovino, da se nova carinska tarifa pospeši.

Znižanje prispevne tarife za zavarovanje zoper nezgode se počenši s 1. januarjem tega leta uvede po naredbi ministra za socialno politiko. Prispevek se zniža od 6 Din na 5 Din za vsakih 100 Din zavarovane dnevne mezde in za nevarnostni odstotek 100 Din.

Redni letni občni zbor Sodarske zadruge za selško dolino na Češnjici, r. z. z o. z., se bo vršil dne 4. maja 1925, ob 1. uri popoldne v zadruginih prostorih. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem obnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrjenje rač. zaključka za l. 1924. 4. Volitev nadzorstva. 5. Sprememba pravil. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Fari pri Kostelu, r. z. z n. z., se bo vršil 26. aprila 1925, ob 3. uri pop. v posojilničnih prostorih. 1. Branje zapisnika o zadnjem obnem zboru. 2. Poročilo načelstva. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 5. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Laporju, r. z. z n. z., se bo vršil dne 26. aprila 1925, ob pol 8. uri dop. v uradnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika zadnjega obnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 5. Volitev načelstva in nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Mlekarske zadruge v Novem mestu, r. z. z o. z., se bo vršil v ponedeljek dne 27. aprila 1925, ob 10. uri dopoldne v uradnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem obnem zboru. 2. Poročilo načelstva. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Odobritev

rač. zaključka za l. 1924. 5. Sprememba pravil. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Dobovi, r. z. z n. z., se bo vršil dne 26. aprila 1925, ob 3. uri popoldan v posojilničnem prostoru pri g. Megoscu v Dobovi. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje rač. zaključka za l. 1924. 3. Volitev 1 uda načelstva in načelnika. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Ljudske hranilnice in posojilnice pri Sv. Lovrencu na Drav. polju, r. z. z n. z., se bo vršil dne 30. aprila 1925, ob 10. uri dopoldne v čitalnici. 1. Poročilo načelstva. 2. Potrjenje rač. zaključka za l. 1924. 3. Dopoln. volitev načelstva. 4. Dopoln. volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Strojne zadruge pri Sv. Lovrencu na Drav. polju, r. z. z o. z., se bo vršil dne 30. aprila 1925 ob 8. uri dopoldne v čitalnici. 1. Poročilo načelstva. 2. Potrjenje rač. zaključka za l. 1924. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge, r. z. z o. z. v Braslovčah, se bo vršil dne 3. maja 1925, ob 3. uri popoldne v veliki dvorani Ljudskega doma. 1. Čitanje zapisnika zadnjega obnega zbora. 2. Poročilo a) načelstva, b) nadzorstva. 3. Odobrenje rač. zaključka za l. 1924. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Narodnega Gospodarja“. Ljubljana, Zadrugna zveza. Izdajatelj: „Zadrugna zveza“ v Ljubljani. — Odgovorni urednik: Anton Kralj, tajnik „Zadrugne zveze“, v Ljubljani.